

בחינת הקשר בין תחושת שייכות וחוללות עצמית לבין השתתפות בעיסוקים בקרב אנשים בריאים

קליה רשף, מעיין אשואל, בהנחיית דר' ילנה ליפסקיה
 החוג לריפוי בעיסוק, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב

Dept. of Occupational Therapy
 The Stanley Steyer School
 of Health Professions
 Sackler Faculty of Medicine
 Tel Aviv University

החוג לריפוי בעיסוק
 בית הספר למקצועות הבריאות
 עייש סטנלי שטייר
 הפקולטה לרפואה עייש סאקלר
 אוניברסיטת תל אביב

הקדמה

השתתפות בעיסוקים מהווה חלק חיוני בהתפתחות האדם ובניסיון חייו. לצד זה, תחושת שייכות וחוללות עצמית ידועים בספרות כמאפיינים התורמים לרווחה אישית ולבריאות. לפיכך, עולה הצורך לחקור את הקשר בין תחושת שייכות וחוללות עצמית והשלכותיו על השתתפות בעיסוקים.

השערות ומטרות המחקר

- מטרת המחקר:** לבחון את הקשר בין תחושת שייכות וחוללות עצמית לבין השתתפות בעיסוקים בקרב אנשים בריאים
- השערות המחקר:**
- ימצא קשר חיובי בין תחושת שייכות למדדים אובייקטיביים וסובייקטיביים של השתתפות
 - ימצא קשר חיובי בין תחושת חוללות עצמית למדדים אובייקטיביים וסובייקטיביים של השתתפות
 - ימצא הבדל בתחושת השייכות בין גברים לנשים

שיטה

אוכלוסיית המחקר

אוכלוסיית המחקר כללה 40 משתתפים בריאים על פי הגדרתם, בגילאי 21-65 (חציון 25.5, טווח בין רבעוני 10.8), דוברי עברית אשר אותרו במדגם נוחות וכדור שלג. רוב משתתפי המחקר הן נשים (68%), בזוגיות או נשואות (57%), המתגוררות באזור המרכז (48%) ובמצב סוציאקונומי נמוך (60%). יש לציין כי 18% מהמשתתפים הגדירו עצמם כבריאים אך ציינו שהם בעלי אבחנה רפואית.

כלי המחקר

- Chavis, Lee,) **(SCI-2) Sense of community index- 2** (Acosta 2008): שאלון המעריך תחושת שייכות לקהילה ספציפית, הבנוי מ 25 היגדים. השאלון מעריך את מרכיבי השייכות על פי התיאוריה של של Mcmillan (1996): חברות, השפעה, צרכים משותפים וקשר רגשי.
- The Adults Subjective Assessment Of Participation (ASAP)** (ברנע ושות', 2006): שאלון המעריך את רמת ההשתתפות בעיסוקי חיים שונים.
- General Self-Efficacy Scale (GSE)** (Chen, Gully &) (Eden, 1999): שאלון המעריך חוללות עצמית.

הליך המחקר

משתתפי המחקר נדרשו למלא את סקר אינטרנטי באמצעות תוכנת Google Forms על פי סדר השאלונים הבא:

ניתוח נתונים

לבדיקת השערות המחקר נעשה שימוש במקדם מתאם פירסון. משתתפי המחקר חולקו לקבוצות על פי עיסוקם המרכזי: בית, עבודה ולימודים ונבדקו ההבדלים בתחושת השייכות בין הקבוצות באמצעות מבחן ANOVA. עבור כל קבוצת עיסוק נבדק הכיוון לקשר בין משתני המחקר לבין מדדי השתתפות בפעילות רלוונטיות מתוך כלל הפעילויות בשאלון ההשתתפות. עבור קבוצת הבית נבדק הקשר באמצעות מבחן ספירמן. בקבוצות הלימודים והעבודה נבדקו הבדלים בתחושת השייכות על פי פיזור התשובות בשאלון ההשתתפות באמצעות מבחני הבדל אפרמטריים למדגמים בלתי תלויים. זאת, בהתאם לאילוצים סטטיסטיים.

תוצאות

ניתוח כלל המדגם

מתאם פירסון לבחינת הקשר בין תחושת שייכות וחוללות עצמית לבין השתתפות בעיסוקים

	GSE	SCI-2	
GSE		.343*	
ASAP			הנאה
שביעות-	-.128	-.146	
רצון	-.082	-.144	
מגוון	-.076	-.257	
תדירות	-.250	-.203	

- תוצאות המחקר הראו כי לא נמצא קשר בין תחושת שייכות וחוללות עצמית לבין מדדים אובייקטיביים (מגוון ותדירות) או סובייקטיביים (הנאה ושביעות רצון) של השתתפות (ראה טבלה).
- נמצא קשר חיובי, מובהק, בעוצמה בינונית, בין תחושת שייכות לחוללות עצמית ($r_p=0.343$, $p<.05$).
- לא נמצא הבדל בין גברים לנשים בדיווח על תחושת שייכות ($t_{(38)}=.258$, $p>.05$)

ניתוח תחומי העיסוק

- נמצא הבדל מובהק בתחושת השייכות בין קבוצות תחומי העיסוק: בית, עבודה ולימודים ($F_{(2,31)}=6.446$, $p<.01$) (ראה תרשים).

מדדים סובייקטיביים של עיסוק:

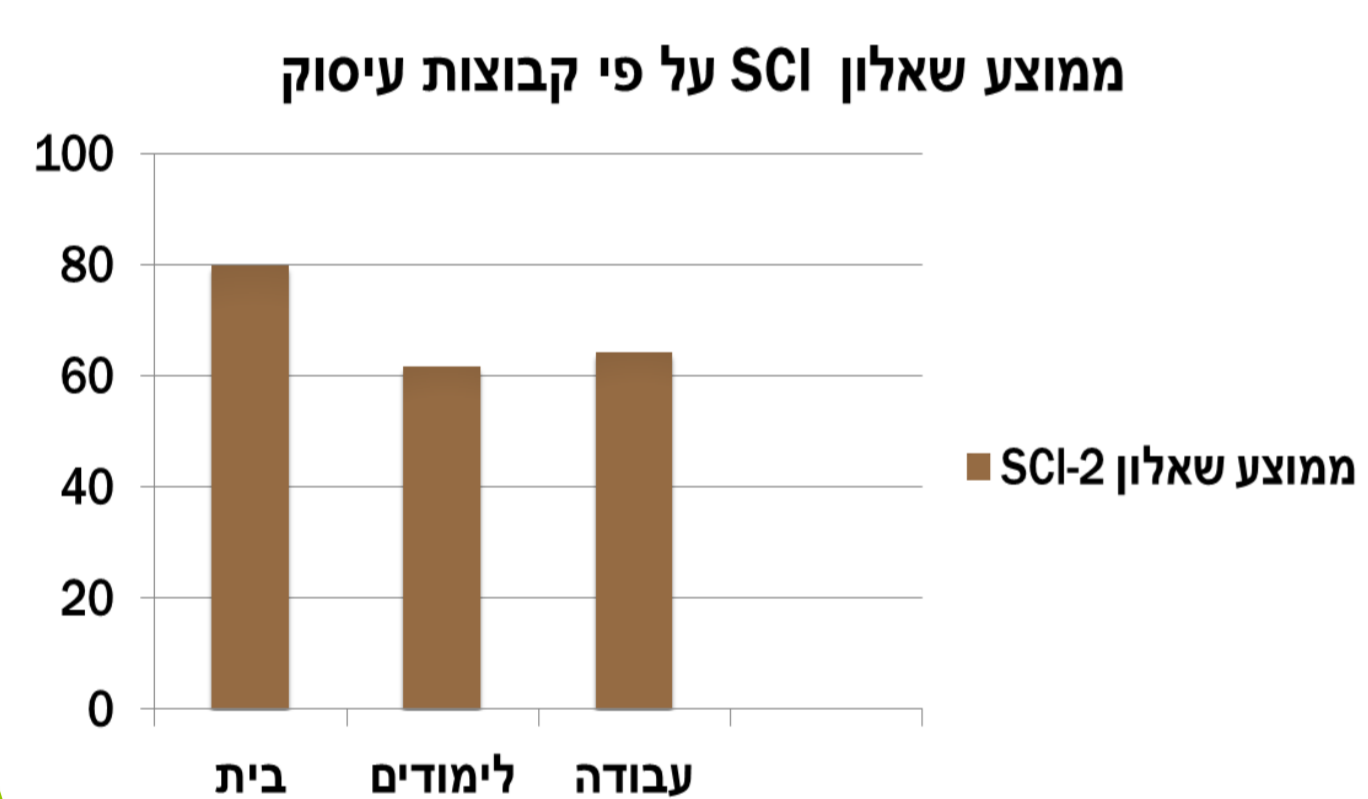
- בקבוצת העיסוק המרכזי "בית" נמצא קשר חיובי, מובהק, בעוצמה גבוהה, בין תחושת השייכות לבין הנאה בפעילות שבקטגוריית "טיפול בענייני משפחה ובית" ($r_s=.883$, $p<.01$).
- נמצא הבדל מובהק בתחושת השייכות בין קבוצה שדיווחה על הנאה גבוה לעומת נמוכה מהעיסוק בקרב קבוצת "העבודה" ($Z=2.449$, $p<.05$)

ובקבוצת "הלימודים" ($Z=2.220$, $p<.05$). בקרב הקבוצות שחוו הנאה גבוהה, תחושת השייכות נמצאה גבוהה יותר בהשוואה לקבוצות שדיווחו על הנאה נמוכה

מדדים אובייקטיביים של עיסוק:

- לא נמצא קשר בין תחושת שייכות לבין עוצמת ההשתתפות בקבוצת הבית ($r_s=.286$, $p>.05$). כמו כן, לא נמצאו הבדלים בין עוצמת השתתפות נמוכה, בינונית וגבוהה בתחושת השייכות בקרב קבוצת הלימודים ($X^2=4.315$, $p>.05$) או העבודה ($X^2=1.371$, $p>.05$).

תחושת השייכות על פי קבוצות עיסוק: בית, עבודה ולימודים

דיון

ממצאי המחקר מראים כי תחושת השייכות או החוללות העצמית אינן קשורות להשתתפות כללית בעיסוקים. נראה כי תופעת ההשתתפות בעיסוקים הינה תופעה מורכבת ורב ממדית אשר מושפעת מגורמים רבים. חרף זאת, בפילוח המדגם על פי קבוצות עיסוק מרכזי, נמצאה מגמה לקשר בין שייכות לבין מדד הנאה, אולם לא למדדים אובייקטיביים (תדירות) של ההשתתפות. לפיכך, תחושת שייכות עשויה להיות קשורה יותר לממד ההוויה של העיסוק (being) בהשוואה לממד העשייה (doing). תיאורטיקנים של עיסוק מסבירים שמימוש הצרכים הפסיכולוגיים של הפרט, ביניהם תחושת שייכות וחוללות עצמית, תורמים לתחושת משמעות העיסוק והמעורבות בו. בחינת ההבדלים בתחושת השייכות בין קבוצות הראו כי אין הבדל בדיווח על תחושת השייכות בין גברים לנשים. נמצאו הבדלים בין סביבות עיסוק שונות, כאשר תחושת השייכות אל הבית היא הגבוהה ביותר. ממצאים אלו תומכים בתיאוריה כי תחושת שייכות משתנה בין מצבים והקשרים שונים, אך אינה מדווחת באופן שונה בין גברים לנשים.

מסקנות

תופעת ההשתתפות בעיסוקים הינה תופעה המורכבת מגורמים רבים. על פי תוצאות המחקר, מסתמן שתחושת השייכות קשורה להנאה אך לא למדדים אובייקטיביים של ההשתתפות.